

ווטסאפ – האם וכיצד ניתן להחזיר את השד לבקבוק

ד"ר אברום רותם, דצמבר 2013

במאמר זה נסקרות השלכות השימוש בשירות ווטסאפ WhatsApp: בהשלכות האישיות, החברתיות ובטכנולוגיות. נמצא סקירה של מהו השירות, פרוט בעיות האבטחה של השירות, אודות הפגיעה בפרטיות, השלכות תנאי השירות המוכתבים ונכפים על המשתמש, והמלצות להתמודדות בהשלכות בהבטיים טכניים, ובעיקר- עיצוב ואימוץ נורמות התנהלות הולמות כאדם פרטי, והנחלה לתלמידים.

שימו לב: אין בנאמר/ במומלץ במאמר משום ייעוץ משפטי

המאמר נכתב במסגרת מיזם "מתקוונים לאתיקה", 2013. תנאי שימוש במאמר ובתוכנו

ראו אותנו גם בפייסבוק. מתקוונים לאתיקה מתקוונים למדיה חינוכית בחינוך

נודה להערות בונות וגם לפרגון netiqwiki@gmail.com

ההייפ ושברו

עוד מ-2012, כאשר בשדה קוצים בשלהי הקיץ, נכנס שירות ה-ווטסאפ - WhatsApp לחיינו. החל מהנוער, ממש בגיל בו ישנה כבר שליטה מסוימת על האצבעות וכישורי קריאה-כתיבה בסיסיים, ועד לגיל המבוגרים, כשהכל מתעדכנים יומם ולילה בבלוב-בליב אינסופי בנעשה בקרב ילדי הכתה, המשפחה, הקרובים הפזורים ברחבי תבל, רשמים של "אחרי" במפגש אישי או קבוצתי בכל נושא, הסדנאות, החוגים החברתיים ואיפה לא.

לפתע מוצא עצמו הילד, הנערה, האיש והאישה באשר הם, בכל גיל, בכל הקשר, כבול, תרתי משמע לשירות מפחיד, שקל מאד להיכנס אליו, וכמעט בלתי אפשרי להתנתק מכבליו, או לפחות להימנע ממפגעי, הן בגלל לחץ חברתי ופחד לא להיות בעניינים, והן בגלל דחף אישי, המשול כמעט להתמכרות בכל הנוגע להיות נוכח ולענות ולהגיב כאן ועכשיו ומיד.

הקשר החברתי נמדד אם את/ה שם או חלילה, לא שם. חייבים לסבול בשקט ולהכיל סדרת "בלוב-בליב" מצרצרת, בקשקשנות בלתי נפסקת 24/7, גם אם מדובר בקבוצת יידוע של מעגל בעבודה, בחברה, או אף במשפחה. הקשר הבינאישי והחברתי הופך למידי כאן ועכשיו ובכל שעה, ולמטרד של ממש, לאבן ריחיים שמשקלה גדל והולך.

מסרים, תמונות וסרטונים, ביום ובלילה, מכל מקום בכל שעה, בזמן אמת, העיקר להיות מעודכן, או שתהיה מעודכן בעל כורחך, או שאינך קיים. כמעט ואין דרך אמצע.

הווטסאפ הנו שירות תובעני שקל לטבוע בו אם לא מפעילים שיקול דעת והתגברות על יצר הסקרנות והדחיפות להגיב כאן ועכשיו. חזון נפרץ לראות מנדהו שלכאורה מצוי לידך, אך למעשה שקוע בקריאה ותגובה לבלוב-בלוב אינסופי של הודעות בקבוצות ווטסאפ אליו הוא משתייך, או מסרים אישיים. בקלות מפתיעה אף את גדולי השלומיאלים, שבחיים לא הפעילו משהו אלקטרוני מעבר לאון-אוף, מגלים עולם חדש, אישי, חברתי, ולעיתים מעיק ואף אפל, שניתן ליישם תקשורת והעברת מידע ותמונות ללא מאמץ, בכל מקום ובכל זמן, וכל שצריך הוא טאבלט נייד אישי, עם שירות סלולר, אינטרנט, והתקנה חד פעמית ששכחתם, ולעולם בעצם לא ידעתם, על מה התחייבתם בעצם השימוש בו.

אך גם אם נניח שההתלהבות מופרזת, ולאט לאט חוזרים לשפיות אחרי "ההייפ" הראשוני, ואחרי הדמוניזציה התורנית הצפויה שאכן קץ העולם קרב עם עצם קיום הווטסאפ, שהוא איום ונורא מכל שירות ששמעתם עד כה, כמו עם הפייסבוק עד לפני זמן לא רב, יש להודות שהמטרד למבוגרים והנזקים הנגרמים בקרב הנוער (שרובו, אגב, אינו רשאי בכלל, על פי תנאי השירות להשתמש בווטסאפ כי גילו פחות מ-16), הם אכן עצומים. נראה כאן שעדיין יש וניתן לעשות הרבה, וגם עם השד הזה, הג'ין התורן שיצא לחופשי מהבקבוק באמצעות הווטסאפ, אפשר להתמודד, וגם אם לא להחזירו לשם, נוכל לאלפו ולהתמודד עם האתגרים והקשיים שהוא מציב בפנינו.

קצת רקע- ווטסאפ "בתמונה הגדולה"

זה מכבר דן השיח הציבורי הטכנולוגי במספר מגמות (trends), המשלימות זו את זו. גם אם אין הסכמה מלאה על זהותן וחיבתן, נראה שיש לציין ארבע שמופיעות כמעט בכל דיון מעמיק העוסק הכך: (1) ניידות - mobile , (2) מחשוב ענן- cloud , (3) ביג-דטה – big data ו- (4) חברתיות - social . יישום הווטסאפ מבטא למעשה את עיקר מגמות אלה ומיזוגן, כזמינות חברתית המתאפשרת בנייד צמוד הגוף האישי, השירות ניתן למעשה בענן, וכמובן – הווטסאפ הנו שירות חברתי ראשון במעלה. גם נתוני השימוש מראים זאת: ישנה נטיה הולכת וגוברת של בני הנוער למתן מאד את השימוש בפייסבוק, שהפך לשיח נפוץ גם בקרב ההורים והמחנכים, ולעבור לזירה חדשה, פרטית ולא מבוקרת כלל – הווטסאפ. סקרים מראים כי מרבית המסרים בעולם נעשים כיום (שלהי 2013) עם הווטסאפ. סקר של [GIGAOM "On Device WhatsApp"](#) מראה שהעברת מסרים כולל תמונות באמצעות הווטסאפ ברחבי העולם הנו הגבוה ביותר (44%), ואחריו משתרכים להם בסדר יורד, הפייסבוק - 35%, [WebChat](#) - 28%, טוויטר - 19%, [BBM](#) - 17% וסקייפ - 16%, כששני השירותים הפחות מוכרים כאן, הינם שירותים דומים מאד לווטסאפ שמייעדים אף הם למכשירים הניידים וכפי שמראים הסקרים, נפוצים למדי ברחבי העולם, גם אם עדיין לא בארץ.

הרשתות החברתיות המוכרות כמו הפייסבוק, גוגל + וכד', מושתתות על הפומביות, בציבוריות, ההפך מהווטסאפ במתמקד בנמענים קונקרטיים ולא מזדמנים. הן גם מורכבות יותר, כולל בחירת "החברים", במנגנון חשיפה מתוחכם שמיועד שציבור גדול ככל האפשר ישזוף את עיניו במתרחש במידע האישי המועבר.

בהמשך ל"תמונה הגדולה" המתוארת לעיל, אחת הטעויות הנפוצות בהתמודדות עם ההשלכות בשימוש שירותי מסרים מידיים, והווטסאפ בפרט, כמו גם כל שירות חברתי מקוון, היא **שההתמקדות בהתמודדות היא בטכנולוגיה**. במילים אחרות, כל ההתמודדות ההתנהגותית – ערכית עם חוליי תקשורת כזו, נתפסת כשליטה באמצעים טכנולוגיים על נזקי הטכנולוגיה, כמו איסורים בשימוש – שלעולם אינם יעילים, "מעקבים", חסימות וכיוצא באלה דברים. למעשה נמצא שמדובר קודם כל בפעילות חברתית ואישית תחת נורמות לא טובות, כשההבט ההתנהגותי, מתאפשר על ידי הטכנולוגיה ביתר קלות, אך השד שיצא מהבקבוק, לא יוחזר/ יאולף רק על ידי אמצעי בקרה טכנולוגיים על הטכנולוגיה, וההתמודדות היא בהבטים חינוכיים-התנהגותיים.

מהו שירות ה- ווטסאפ

הווטסאפ הנו שירות חברתי של הודעות אישיות שמתרחש באמצעות התקני התקשורת הניידים, ברשת האינטרנט, כתחליף חינוכי (או כמעט חינוכי בעתיד הקרוב), לשירותי ה- SMS. מדובר בגרסה/ יישום מותאמים אישית, כששם המשתמש הוא מספר הטלפון האישי, שעל פיו בעליו מזהה. מצד שני, אין שום פרטים מזוהים, אין צורך בפרופיל אישי, ואין "קיר" עליו מצטברים ההודעות, המסרים והתמונות, אלא במכשיר הנייד האישי, אם עדיין לא מחקו אותם. אין מקום לפרסומות ומעורבות כלשהי של אחר, אלא של

המשתמש בלבד, ומכאן הבקרה כמעט בלתי אפשרית, אלא אם צופים במכשיר הפתוח עצמו, או פורצים לנתונים כאחרון הגנבים, כפי שנראה כאן בהמשך. האפליקציה מאמצת מיד עם התקנתה את ספר הטלפונים/ רשימת אנשי הקשר המצוי במכשיר, ומשווה אותו עם מסד נתונים מרכזי של כלל משתמשי הווטסאפ. השירות מותאם כיום לכל סוגי הטלפונים הניידים, כשהתקשורת נעשית באמצעות האינטרנט המצוי במכשיר.

המשתמש בשירות יכול לשלוח הודעות טקסט, חזותי (תמונה, ווידאו) כמו גם קובצי טקסט או שמע, לנמען המצוי בשירות, או לקבוצת נמענים.

שליחת הודעות הכוללות גם פרטי מידע אחרים כתמונה וכסרטון נעשית בקלות ובמהירות, החל מנמען אחד, מספר נמענים שנבחרו להודעה זו, וכלה בקבוצה שקיימת מראש, כשהשולח נמנה על חבריה. יצירת קבוצות נעשית בקלות רבה, ושליחה לנמענים רצויים לבקשה להצטרפות, כשבעצם השליחה – הנמען כבר בפנים.

אם סרבת, עליך להימחק מהקבוצה, ואז שאר הקבוצה מעודכנת שאכן, את/ה לא מעוניין בחברתם, וכל שעליהם לתהות הוא - למה...

אבטחה

הווטסאפ ידוע [עד היום כמתאפיין במפגעי אבטחה קשים](#), המאפשרים בקלות יחסית לגנוב את הסיסמאות, את תוכן ההודעות, גם אם הם מוצפנות כחלק מההבטחה המובטחת על ידי ספק השירות. לאחר ההתקנה הקלה והפשוטה מאד במכשיר הנייד המחובר לאינטרנט, נוצר באמצעות 'פרוטוקול פתוח' חשבון משתמש באמצעות מספר הטלפון האישי. שירות הווטסאפ משווה באופן אוטומטי כל מספרי הטלפון ברשימת אנשי הקשר (למעשה משתלט עליו), ומעבירם למסד הנתונים המרכזי של כלל משתמשי השירות, ומוסיף באופן אוטומטי, ללא הסכמת הלקוח הלא מודע שמתקין את השירות, את פרטיו לרשימת משתמשי ווטסאפ הקיימים באשר הם. הסיסמאות משתנות בהתאם למערכת ההפעלה (מספר הטלפון או כתובת ה-IP של הוואי-פאי). לאחר טענות מצד הציבור עדכנה החברה סיסמא אקראית בצד השרת. החל משלהי 2011 ווטסאפ מעדכנת ומשפרת את ההבטחה שבראשית דרך הייתה לקויה ממש – רמז לחשיבה ולא המודעות או הציניות, עליו מושתת השירות. לאור משוב ושיח ציבורי, כולל דרישות ממשלות, התקשורת הוצפנה, ונסגרו חורי אבטחה קריטיים, המונעים שליחת הודעות מזויפות וקריאת קיימות. כך, החל מ-2012, אנו עדים למסע שלא נגמר, של תיקוני פרצות למיניהם, וזכור המקרה (תחילת 2012) בו הוסרה ההתקנה בחנות היישומים של אפל למספר ימים כתוצאה מגילוי כשלי אבטחה קריטיים. מגוון מערכות הפעלה וסוגי מכשירים שונים, מסרבל מאד את עדכוני האבטחה, שלא הסתיים באופן משביע רצון, [ורק לאחרונה, אוקטובר 2013](#), התגלתה פריצה נוספת, המאפשרת ממש בקלות לקרוא הודעות של נמען ללא ידיעתו, ועוד מניפולציות על פרטיו ופעולותיו. אין פלא איפה שניתן עד היום למצוא הוראות פיצוח וחדירה לחשבונות של אחרים, כמו בני נוער המבקשים לפרוץ לחשבון הוריהם או חבריהם וכיוצא בזאת. נמצא זאת בקבוצת פייסבוק ייעודית להוראות פריצה לשירותים שונים בדף (שרק צוקרברג יודע למה לא

מסירים זאת!) ¹ [Technology Updates Ethical or Non-Ethical](#) כמו גם באתרים רבים אחרים [GO!H4X](#) [ועוד](#).

פרטיות

פגיעה חמורה בפרטיות המשתמש, כפי ששירות ווטסאפ מאפשר, הטרידה גם ממשלות הערות לתופעה, כמו הולנד, קנדה, סעודיה וכנראה עוד, והם נקטו פניה נמרצת לדרוש מווטסאפ לנקוט בצעדים רציניים כדי לציית לאופן הניטור ולתקנות פרטיות, כולל סוגית שמירת ספר הכתובות האישי בשרתי החברה.

הפגיעות הפרטיות לא מסתיימות בפרצות האבטחה הבלתי נגרות, ובשאיבת רשת אנשי הקשר ופרטיהם, כולל אחסון המסרים והתמונות המועברות בשרתי החברה. להלן המרכזיות שבהן:

- **סטטוס זמינות:** משתמשים אחרים של שירות ווטסאפ עשויים לראות את סטטוס הזמינות. לדוגמא מצב של "זמין", "לא יכול לדבר", בבקשה SMS במקום" יראה על ידי כל משתמש בשירות שיש לו את מספר טלפון הנייד בספר הכתובות/ ברשימת אנשי קשר שבנייד שלו. בנוסף נמצא שניתן לראות את המצב של הנמענים כמו, "נראה לאחרונה ב- שעה/ תאריך". כך גם להציג את תמונת המשתמש ללא צורך בהסכמה מפורשת מראש.
- כל מידע המאפשר זיהוי אישי או תוכן מצב שנחשף מרצון בשירות ווטסאפ, הופך להיות זמין לציבור ועלול להיאסף ולהיות בשימוש על ידי משתמשים אחרים בשירות כשמידע זה הגיע אליהם כתואה מהתפוצה בתגובת שרשרת. השם (כפי שנשמר בספרו של משתמש אחר בטלפון נייד כתובת או רשימת אנשי קשר) עשוי להיות מוצג למשתמשים אחרים בעת עדכון הודעות הסטטוס שלך דרך השירות ומשתמשים אחרים יכול ליצור איתך קשר.
- כל אחד יכול לשלוח מסרים ללא מחווה של הסכמה, כל אחד יכול לצרף את המשתמש לקבוצה, ועל המשתמש לנקוט בפעולה אקטיבית לשם הסרתו משם. הסרה מקבוצה מלווה ביידוע חברי הקבוצה.
- **מניעה:** ישנה אפשרות (כנראה רק באייפון, ולא באנדוראיד לעת עתה – שלהיי 2013) בהגדרות הפרטיות של המכשיר, למנוע העברת רשימת אנשי קשר לשירות הווטסאפ. כמו כן קיימת אפשרות של חסימת איש קשר מלשלוח הודעות בווטסאפ כפי שנראה להלן.
- **פרסומות:** עד כה (שלהיי 2013) השירות מצהיר שלא משתמשים במספר הטלפון הנייד או מידע אישי מזהה אחר כדי לשלוח הודעות מסחריות או שיווק, ואין בכוונתם לאפשר פרסומות, אם כי הם שומרים את האופציה לשנות זאת בעתיד.

1 - מתוך "אודות": Ethical or Non Ethical... Mobile, Android, Software's, Operating System Or else...
Disclaimer :- All information are for only Education Purpose...Which are paid...Here is it Free
 ראו הודעה: How to Hack someones Whatsapp and read their chat messages.

- **תנאי השירות** – החוזה בין המשתמש לחברת WhatsApp . [ראו כאן את החוזה](#). נשים לב לנקודות הבאות (בחירה, עריכה ופרשנות נעשה על ידי, א.ר.):
  - החוזה "נחתם" בעצם העלאת היישום אל המכשיר, ההרשמה והפעלתו. אין צורך ב"אישור". ווטסאפ שומרת לעצמה את הזכות לתקן או לשנות את תנאי השימוש אלה בכל עת, וזה באחריותך לבדוק את תנאי השימוש המשתנים מעת לעת . אם אינך מסכים לתנאים המתוקנים, האפשרות היחידה העומדת בפניך היא להפסיק את השימוש בשירות WhatsApp . המשך השימוש שלך בשירות מביע את הסכמתך לתנאים בכל מצב .
  - ווטסאפ אינה יכולה ולא תעשה כל התערבות/צנזור בתכנים – הודעות ותמונות - וכל ההשלכות ו/או הנזקים כתוצאה מתוכנם הם על אחריות השולח בלבד.
  - הנך (השולח) מתחייב (1) לא להגיש חומר המוגן בזכויות יוצרים , מוגן כסוד מסחרי או אחר בכפוף לזכויות קנייניות של צד שלישי, לרבות זכויות פרטיות והפרסום, אלא אם אתה הבעלים של זכויות כאמור או תקבל אישור מהבעלים החוקיים שלהם כדי לפרסם את החומר בהלימה לתנאי הפרסום והשימוש בחומרים של ווטסאפ (2) לא לפרסם שקרים או מצגי שווא שעלול לפגוע בכל צד שלישי (3) לא להגיש חומר שאינו חוקי , מגונה, לשון הרע , הוצאת דיבה, מאיים, מטריד , אלים, גזעני או התקפות על רקע אתני, כולל עידוד התנהגות אשר תיחשב כעבירה פלילית ו/או אזרחית , להפר כל חוק, או בכל בדרך אחרת שאינה הולמת הולמת ; (4) לא לעסוק בפרסום באמצעות הווטסאפ - פרסומות או לפניות של עסקים ; (5) לא להתחזות לאדם אחר; (6) לא לשלוח מסרים המכילים וירוסי תוכנה, תולעים, סוסים טרויאניים או קוד מחשב מזיק אחר סקריפטים, סוכנים או תוכניות ; (7) לא להפריע או לשבש את השלמות או ביצועים של שירות או נתונים כלולים בו, או (8) לא לנסות להשיג גישה לא מורשה לשירות או המערכות או הרשתות הקשורים אליה.
  - הינך מאשר מפורשות כי WhatsApp לא תישא באחריות למסרים שהנל מעביר או מקבל, בין אם יש בהם חומר משמיץ, מעליב, או התנהגות לא חוקית של כל צד שלישי וכי הסיכון לפגיעה או נזק מהאמור לעיל מוטלת עליך כמשתמש בשירות בלבד.
  - להתלונן ב"צור קשר" - ניתן בעקרון להגיש תלונה על הפרת זכות יוצרים, ועם ההנמקה משפטית וראויה השירות ימחק את התוכן. "צור קשר" נמצא בנייד, תחת "הגדרות" -> "אודות"
  - הנך מסכים שהשירות יכנס מידי פעם לרשימת אנשי הקשר שלך ויעדכן אותם אצלו (לא שמות, רק מספרי טלפון).
  - הודעות ישירות , נתוני מיקום, תמונות או קבצים שתשלחו ישירות למשתמשי WhatsApp אחרים יהיו נתונים רק לצפייה על ידי משתמשים אלה בקבוצה/ות. אבל את סטטוס המצב (מחובר, מיקום, מועד הצילום/ השליחה, פרטי תמונה...) , ניתן לראות על ידי משתמשי הווטסאפ שיש להם את מספר הטלפון הנייד שלך על הטלפון החכם שלהם , אלא אם כן המשתמש חסום על ידך קודם לכן.

- נכון לעכשיו (שלהיי 2013), אין מתן רמות של נראות של סטטוס המצב שלך בקרב משתמשים שיש להם את מספר הטלפון הנייד שלך. למעשה אתה מכיר בכך ומסכים כי כל סטטוס מצב ניתן לראות על ידי משתמשים שיש להם את מספר הטלפון הנייד שלך.
- **מי יכול להשתמש בשירות:** הינך מאשר כי גילך לפחות בן 16 שנים. שירות WhatsApp אינו מיועד לילדים מתחת לגיל 16. שירות מסרים מתחת לגיל 16 יכול להיעשות רק עם תיווך הורים/ מבוגר, שהם אחראים על השימוש ותוצאותיו. במידה ומתברר שגיל המשתמש הוא מתחת ל-16, הוא מושהה מהשירות.
- עד שההודעה נקראה על ידי הנמען, היא מאוחסנת בשרתי החברה. ברגע שהודעה נמסרה, היא מוסרת מהשרתים של ווטסאפ. מרגע זה, כל הרשומות מאוחסנות ישירות רק בהתקן של השולח ושל הנמען (שניתן למחוק אותה בכל עת מהמכשיר הנייד רק על ידי בעליו). על אף האמור לעיל, ווטסאפ עשוי לשמור מידע עדכני וחותרמת זמן הקשורים בהודעות מועברות, את מספרי הטלפון הנייד המעורבים בהודעות. קבצים (כנראה הכוונה גם לתמונות) שנשלחים דרך השירות, מאוחסנים בשרתים לתקופה קצרה של זמן, אבל ללא מידע המאפשר זיהוי השולח, בהתאם למדיניות השמירה הכללית של ווטסאפ.

מדוע לא ניתן להחזיר את השד לבקבוק, אך ניתן לאלף אותו?

השימוש בווטסאפ כאמצעי עדכון מיידי בין אנשים, הופך לנורמת התנהגות חברתית, שניתן לרתום אותה למגוון חיובי עצום של אינטראקציה מיידיית כמעט בין אנשים, כולל בחינוך, כקבוצת עניין הפועלת במסגרת פעילות חינוכית כלשהי.

ניתן בהחלט למתן את האינטנסיביות של השימוש, ועימו את המחויבות הבלתי כתובה לענות ולהיות זמין בכל זמן, כנורמה שלילית ביסודה, בהסכמות חברתיות פשוטות, הן מצד השולח והן מצד המקבל/ים.

לצד אלה יש להעמיק ולמתן ולשנות את נורמות ההתנהגות, שהשימוש המיידי בווטסאפ, לשם פוגענות לשמה, הפעם לא תחת מסווה האנונימיות, כי אם תחת **מסווה העדר** – "זה לא אני", בשטף התמונות והמסרים המופצים ומעוברים הלאה, כבתגובת שרשרת לעיני הציבור, שלא ניתן לעצירה, אלא על ידי שינוי נורמת השימוש, והפיכתה לנורמה חברתית מקובלת כך, שכל סטיה ממנה תחשב למעשה לא ראוי.

א. עדכון כללי שימוש טכנולוגיים ופרטיות

- אתר הווב של השירות <http://www.whatsapp.com> מיועד להסברים, קריאת עדכונים ותנאי שירות. עד כה (שלהיי 2013), היישום מיועד לשימוש באמצעות הניידים האישיים.
- **שם משתמש:** בעת ההתקנה של היישום יש לבחור שם כפי שיופיע מעתה ועד עולם כשולח המסרים. אין שמות שונים לנמענים שונים, כך שמומלץ לבחור את שמך, ולא כינוי, שבהקשרים חברתיים שונים,

שלא עולים על הדעת בעת ההרשמה, עלול להביך. למשל, "מיישה התותח" נחמד בין החברה, אך ממש לא מתאים לקבוצה במסגרת העבודה, וכי"ב.

- **עדכון הולם של הגדרות:** לאחר התקנת היישום בנייד, נמצא תחת "הגדרות": (התאור שלהלן מתאים לאייפון. ייתכן ובאנדרואיד ואחרים ישנם שינויים קלים, אך המהות זהה)

- **פרופיל** – העלאת תמונה כפרופיל, פרושה הפצתה כאפיון שלך אצל כל אחד שמשתמש בווטסאפ, אם וכאשר מספר הטלפון שלך יהיה ברשותו. המלצה: לשקול אם בכלל, ואם כן איזו תמונה להעלות, שלא תביך ותתאים לכל חוג חברתי והקשר, בו את/ה עשויים למצוא עצמכם אי פעם.

- **חשבון** – בעקרון ייתכן ובעתיד הלא רחוק יגבה תשלום כלשהו באופן שוטף על השימוש בשירות, שעשוי אף להשתנות מעת לעת. עד כה מדובר על תשלום סמלי לגמרי, אם בכלל.

- **הגדרות שיחה** –

- **שמור מדיה נכנסת** – אם המתג מופעל. המשמעות היא, שכל תמונה/ סרטון שיתקבל בווטסאפ, תאוחסן אוטומטית במאגרי התמונות שלך, אם בנייד ואם בענן.

- **חסומים** – כאן המקום להכניס לרשימת חסומים משתמשים בווטסאפ שתוכן ואופן התקשורת עמכם לא מתאים לכם. לאחר החסימה לא תקבלו מהם עוד הודעות. התהליך הפיך ובכל עת (פרט ל- 24 שעות אחרי החסימה) אפשר להוציאו מרשימת החסומים.

- **גיבוי שיחות** – במידה והנך עובד ב"ענן". השיקול אם להפעיל שירות זה כולל את הנחיצות (חשיבות המסרים קיבלת), ואת הפעולות האוטומטיות הזוללות סוללה וזמן אויר (במידה והאינטרנט מסופקת על ידי התקשורת הסלולרית).

- **מתקדם** – לשמירת הפרטיות כאן ניתן לבטל את "חותמת הזמן נראה לאחרונה" – כך לא יוכלו לדעת אם הנך מחובר ופעיל בשירות.

- **הוצאת רשימת אנשי הקשר הפרטית שלך מידי ווטסאפ:** כמצוין למעלה ניתן (לפחות באייפון), למנוע השתלטות על רשימת אנשי הקשר שלך על ידי המערכת, עם פוטנציאל טוב לזליגה משם לכולה-עלמה. לשם כך יש לנתק את הקשר בין רשימת אנשי הקשר ליישום ווטסאפ: הגדרות המכשיר (לא הווטסאפ) - < פרטיות -> אנשי קשר – לכבות את מתג ה- WhatsApp.

- **לזכור ולדעת:** כשם שלא ניתן להפריד בין טיפת צבע שצבעה כוס מים צלולים, והם נותרים מעתה ואילך עכורים, כך לא ניתן להשיב את המצב לאחור. אם תמונה משפילה, או מסר פוגעני במיוחד יצא מידי השולח/ הקבוצה הקטנה, לא ניתן להחזיר את השד לבקבוק, גם לא באמצעים טכנולוגיים! שום אמצעי טכנולוגי לא ימחק תמונה שהועברה בין משתמשי ווטסאפ, כי, כמצוין למעלה, המידע מצוי בנייד, ולא דוקא בשרתי החברה, ולא ניתן להגיע לכל אחד כדי למחוק את המידע הפוגעני/ המביך, שיכול בלחיצת אצבע להיות מופץ שוב ושוב!

ב. נורמות התנהלות - כללי

- עקרון התנהלות בסיסי: "לא נעים", הרצון להיות חברתי ושייך, עלול להיות מאד מעיק אם כופים על משתמש להיות שותף במידע ותמונות שאין לא כל עניין בו. יש לפתח "מודעות עדכון" שתהלום את העניין ואופי הנמענים, ולא כדי לשרת את הדחף לשתף בכל מחיר.
- כאדם פרטי, יש לכבד את מקבל המסרים שלך. מה שאינך רוצה שיעשו לך – אל תעשה לאחרים: לא להטריד, להימנע מפטפטת, להימנע מלשתף ללא מחשבה הגיג או תמונה, לכבד לוחות זמנים, ימים ושעות של אחרים. להרגיל עצמך ואת הזולת שהשירות נועד למסרים בינאישיים שיש בהם חשיבות גדולה יחסית לשני הצדדים, כשולח וכנמען.
- התנהלות בקבוצות – להימנע מלשתף אנשים בקבוצה שיצרת או כזו שכבר קיימת, ללא תיאום מראש, או לפחות להוסיף מסר פותח עם הסבר שמפרט את מטרת הקבוצה, והכלה והבנה שאם זה אינו מתאים, זה בסדר שהוא יפרוש מהקבוצה. כמנהל / יוזם הקבוצה להבהיר שהמסרים יהיו בנושא הקבוצה, ולהימנע מגלישות לעניינים אחרים. לשם כך לעודד לעבור לשיח פרטי, או עם כאלה שזה עשוי להיות בעל עניין להם, ולא להטריד את כל חברי הקבוצה.
- לנצל שיתוף בינאישי פרטי, או מספר קטן של נמענים, ולא לנצל את כל הקבוצה לשיתוף בדבר שיש בו עניין רק למספר קטן של אנשים מתוך הקבוצה. ככל שהקבוצה גדולה יותר, יש לעמוד, אפילו באמצעות תזכורות מידי פעם, על עקרון השיתוף רק במידע חיוני לנושא הקבוצה, והרבה פחות לנושאים אישיים.
- בכל חריגה צורמת, הגובלת בהשפלה ופוגענות – יש לראות בנורמה שמחוייבת המציאות, לגיטימיות פניה אישית אל הפוגע בדרישה/ בקשה להימנע מכך בעתיד, ו/או אף לחסום אותו (תלוי הקשר הארוע וחומרת הפוגענות), לפחות לזמן מה. נורמה כזו מחויבת להיות לגיטימית, ואין לראות בה א-סוציאליות, בגידה בחברות וכיוצא באלה. אם יותר ויותר אנשים יאמצו נורמה כזו, גם פוגענות מכל סוג תמוזער.

ג. לבני נוער ולמערכת החינוך

- כאן האתגר גדול, שכן מרבית/ כל בני הנוער כיום משתמשים בשירות זה, באמצעות הניידים שברשותם. יש להתמודד עם בעיית הגיל (16) המינימלי המותר לשימוש, כמו גם השימוש הפוגעני המסיבי, שכן מדובר בקבוצה/ות של תלמידים בלבד, שאין למבוגר אחראי נגישות לשם.
- אין בררה, ויש להתמודד עם הבעיה למרות מגבלת תנאי השירות של גיל. יש לדווח לתלמידים על מגבלה זו, אך להמשיך ולהתייחס לדרכי התנהגות ונורמות הולמות בהתנהלות ברשת, שלחית מסרים וכד', גם מבלי להזכיר דוקא את הווטסאפ, אם גיל הלומדים הממוצע הוא פחות מ- 16 (יסודי וחט"ב).
- הערה:** במקרים מאד חריגים ויוצאי דופן אפשר לנצל זאת, ממש לא כשיטה ולא כפתרון הבעיה, במקרה וילד/ה עשו שימוש פוגעני במיוחד, ולדווח לווטסאפ שמשתמש זה וזה – גילו פחות מגיל 16 ויש להסירו מהשירות (אחרי שהווטסאפ מותקן: הגדרות של ווטסאפ -> אודות -> צור קשר)
- **הימנעות מלהביך את עצמי:** לחזור ולהמחיש ולהציף במגוון אמצעים, כולל דוגמאות של מקרים שקרו, משחקי תפקידים וכד', מה הסכנה בשליחת תמונה/ מסר שעלול להביך אם ייפול לידיים

אחרות מהנמען. לדבר על אמון, לדבר על האפשרות שהנמען אינו חש מחוייב, כמו שהשולח חושב/ת וכד'.

- **הימנעות מפגיעה בכל מחיר:** להנחיל מודעות לנזקי פוגענות ברשת, שעלולה לגרום לנזק נפשי ממשי לחברים אחרים, גם אם חשבנו שמדובר ב"צחוקים", וודאי וודאי אם מדובר ברוע, בהכפשות ישירות, החרמות והפצת שמועות שווא. לצורך כך יש להביא את הסוגיה "הלשנה בבכתי" כ- "[את זה אני חייבת לדווח למורה](#)". ראו פעילויות מוכנות בנושא זה, והתיעצו עם הגורמים הייעוציים לדרכי התמודדות עם סוגיה זו, של חובת דיווח למורה.
- שיח פתוח מורה- לומדים אודות קבוצות של העברת מסרים ותמונות ברשת בין חברים בכלל וחבורה/ כתה בפרט. היתרונות והנזקים והמפגעים, כשכל אחד ואחד מהם עלול למצוא עצמו כנפגע, לא רק כצופה פסיבי או כפוגען. לשם כך לשוב לעיין גם במגוון מקורות בנושא שבאתר מתקוונים לאתיקה, "[פגיעה מקוונת – Cyberbullying](#)" מאת אבני ורותם.

המאמר נכתב במסגרת מיזם "מתקוונים לאתיקה", 2013. תנאי שימוש במאמר ובתוכנו

[מתקוונים למדיה חינוכית בחינוך](#)

[מתקוונים לאתיקה](#)

ראו אותנו גם בפייסבוק.

נודה להערות בונות וגם לפרגון netiqwiki@gmail.com